

Žiacke projekty

Ako robiť projekty tak,
aby ich žiaci realizovali samostatne

školský prieskum • formulovanie cieľa • plánovanie • hodnotenie • aktivity na využitie

Žiacke projekty
*Ako robiť projekty tak,
aby ich žiaci realizovali samostatne*

Pre činnosť efektívne fungujúcej žiackej školskej rady je nevyhnutné, aby žiaci sami realizovali projekty rôzneho druhu. Stručné informácie o uplatnení projektovej metódy si môžete prečítať už v našich predchádzajúcich metodikách Žiacka školská rada I. – III. Každý projekt je, samozrejme, iný a má vždy svoj špecifický priebeh, ale aj tak je možné všeobecne popísať jednotlivé kroky projektového cyklu. Z našich skúseností vyplýva, že väčšina z vás už pracuje s nejakou formou projektovej metódy a že vznikajú krásne projekty - budeme preto radi, keď si tu nájdete niečo, čo vašu poctivú prácu obohatí, posunie ďalej alebo vám pomôže v niektorých krokoch, v ktorých si nie ste úplne istí.

Obsah

Príručka o žiackych projektoch	7
Ako používať príručku	8
Metodika	
1. Princíp projektovej metódy	11
2. Školský prieskum	14
3. Výber projektu	17
4. Formulovanie cieľa	19
5. Plánovanie	22
6. Realizácia projektu	24
7. Evaluácia	26
(Seba)reflexia	
Zhrnutie: Na čo nezabúdať pri realizácii projektu	31
Kontrolný zoznam: Aký bol náš projekt?	32
Aktivity, hry a pomôcky	
Projektový kruh	36
Svetlé a tmavé miesta	37
Tónova búdka	38
Mapa školy	39
Fotosituácie	41
Naša škola	42
Čo sa nás týka	43
Kto? Čo? Dokedy?	44
Nočná mora	45
Evalučný dotazník	48
Kde hľadať podporu	50
Poďakovanie	52

Príručka o žiackych projektoch

Milé kolegyne, milí kolegovia, tento sprievodca projektovou metódou vznikol pre koordinátorov žiackych školských rád a pre všetkých triednych učiteľov. Nadväzuje na metodiky Žiacka školská rada I. – III. Vytvorilo ich Centrum pro demokratické učení (CEDU) a do slovenčiny preložila IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže.

Z čoho vychádzame

- **Školu vnímame ako malú obec**, v ktorej je možné uplatňovať model demokracie v praktickej rovine, a to predovšetkým činnosťou žiackej školskej rady (je omnoho efektívnejšie a pre žiakov prínosnejšie demokraciu zažívať, ako sa o nej len teoreticky učiť).
- Z prieskumu českého Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV, Rychlá šetření – druhá vlna, 2010) vyplýva, že **60% českých základných škôl pracuje so žiackou školskou radou** či akoukoľvek inou jej formou (žiacky parlament, školský parlament, žiacka samospráva...) a že im na skvalitnenie ich práce so ŽŠR chýba metodická podpora. Podobné zistenia nájdeme vo výskumoch a prieskumoch realizovaných Centrom vedecko-technických informácií SR.
- Vďaka trojročnej spolupráci s 30 základnými školami v rámci projektu POLITEIA sme zistili, že **riaditelia ZŠ vnímajú tému výchovy k občianstvu ako dôležitú**, ale často si nevedia poradiť s tým, ako túto tému efektívne realizovať v školskej praxi.
- **Školy sa na nás obracajú so žiadosťami o konzultácie**, o podporu prostredníctvom vzdelávacích kurzov pre koordinátorov ŽŠR aj s prosbou o lektorovanie celých učiteľských zborov. Samy uvádzajú, že by ocenili väčšiu metodickú pomoc.

Naše skúsenosti

- Ťažisko našich skúseností spočíva v práci so základnými školami (projekty POLITEIA, Model rešpektujúceho žiackeho parlamentu) a v intenzívnej spolupráci pri už **štvorročnom riadení parlamentov** na FZŠ Táborská a ZŠ Kunratice v Prahe.
- V rámci trojročného projektu „Model rešpektujúceho žiackeho parlamentu“ **sme dlhodobo školili spolupracujúcich učiteľov** v tom, ako pracovať so ŽŠR. Zrealizovali sme spoločné **supervízie**, na ktorých sme riešili jednotlivé problematické situácie. Vďaka našej účasti na zasadnutiach ŽŠR sme učiteľom mohli ponúknuť odborné **mentoringy** a na každej škole sme viedli vzdelávací **seminár k ŽŠR pre celý učiteľský zbor**. (Projekt bol spolufinancovaný z Európskeho sociálneho fondu a zo štátneho rozpočtu Českej republiky. Vďaka nemu sme mohli svoje skúsenosti zdieľať s 13 základnými školami z 13 krajov ČR a čerpať ďalšie inšpirácie z praxe.)
- Ťažíme aj zo spolupráce so **zahraničnými organizáciami**, kde je rozvoj občianstva a zapájanie žiakov do života školy bežnou praxou – intenzívne spolupracujeme s britskou organizáciou Involver (www.involver.org.uk), metodicky vychádzame zo School Councils UK (www.schoolcouncils.org) a niektoré aktivity či hry pre ŽŠR adaptujeme na naše prostredie so súhlasom Pupil Voice Wales (www.pupilvoicewales.org.uk).

Ako prví v ČR sa dlhodobo a komplexne venujeme téme výchovy k občianstvu, špecializujeme sa na činnosť žiackych školských rád a **sme pritom v neustálom kontakte so školami, učiteľmi aj žiakmi**. Všetky metodické materiály vždy testujú učitelia z partnerských škôl a my sami všetky nižšie opísané aktivity používame pri vlastnej práci so žiakmi v školách, na ktorých pôsobíme.

Ako používať príručku

Podobne ako metodiky Žiacka školská rada I. – III. má aj tento sprievodca rovnaký princíp usporiadania kapitol, a tak aj práca s ňou je veľmi podobná. Jednotlivým kapitolám predchádzajú úvodné texty a obsah zošita. Potom nasleduje:

- **Metodika**, ktorú tvoria chronologicky usporiadané kapitoly plné rád, nápadov a inšpirácií. (V nich okrem úvodného odseku, ktorý vždy kapitolu uvádza do širšieho kontextu, nájdete pre ľahšiu orientáciu kľúčové témy kapitol, odkaz na príklad z praxe, rady autorov a upozornenie na *Aktivity, hry a pomôcky* či inú publikáciu.)
- **Sebareflexia**, ktorá obsahuje *zhrnutie* všetkých kapitol v podobe zoznamu toho, na čo by ste nemali zabudnúť, a kontrolný zoznam, ktorý vám pripomenie, čo z metodiky je skutočne dôležité. (Ponúka *kontrolné otázky*, po ktorých zodpovedaní a splnení si budete istí, že ste nezabudli na nič, čo je pre úspešný projekt nevyhnutné).
- **Aktivity, hry a pomôcky**, kde nájdete množstvo konkrétnych aktivít s návodom na ich realizáciu. (Tieto prílohy sú prepojené s jednotlivými kapitolami Metodiky.)

Za textom kapitol nájdete niekoľko okienok s nasledujúcim významom:

Dobrá rada alebo čo radí autorský tím: Označuje text, v ktorom CEDU dáva nejaký tip či odporúča niečo osvedčené zo svojej dlhoročnej praxe.

Nezabudnite alebo čo vyplýva z práve prečítaného: V tomto rámečku je zhrnutie toho najdôležitejšieho z kapitoly a odkaz na príslušný kontrolný zoznam, ktorý nájdete v závere príručky.

»» Kontrolný zoznam (s. x): otázka č. y, z: odkaz na otázky z kontrolného zoznamu koordinátora.

Princíp projektovej metódy
Školský prieskum
Výber projektu
Formulovanie cieľa
Plánovanie
Realizácia projektu
Evaluácia

Metodika

Metodika

1 → Princíp

... projektovej metódy

Pre činnosť efektívne fungujúcej ŽŠR či pre súčinnosť triedy je nevyhnutné, aby žiaci samostatne realizovali projekty rôzneho druhu. Triedne projekty sú väčšinou zamerané na skupinu približne 25 ľudí a zvyčajne na kmeňovú učebňu. Projekty žiackej rady sú na tom podobne alebo sa upriamujú na všetkých účastníkov školského života vrátane dospelých a na akékoľvek priestory v škole či dokonca mimo školy. Hoci je každý projekt, samozrejme, iný a môže mať vždy svoj špecifický priebeh, jednotlivé kroky projektového cyklu bývajú podobné a je možné ich všeobecne spísať.

Kľúčové témy: Čo je projekt, Rola učiteľa, Projektový cyklus, Jednotlivé kroky, Zásady projektovej metódy

Projekty môžu žiaci realizovať na hodinách, ale aj v rámci triedneho kolektívu či činnosti žiackej školskej rady. Na hodiny sa hodia len niektoré prvky tejto metódy, a tak bude na nasledujúcich riadkoch a stránkach reč predovšetkým o aktivitách triedy či žiackej rady. Rozdiel pri týchto dvoch skupinách je len v tom, že trieda je väčšinou zacielená iba na svoj vlastný kolektív a svoju kmeňovú učebňu (nemusí to však byť podmienkou – naopak, trieda, ktorá plní podobnú funkciu ako žiacka školská rada a má presah mimo svoj kolektív, je vždy vítaná!), zatiaľ čo žiacka školská rada občas, podobne ako trieda, cieľi dovnútra svojej skupiny a priestoru, v ktorom sa schádza, ale väčšinu projektov zameriava na celú školu a na čo najviac ľudí v nej. V najširšom poňatí teda s projektovou metódou pracuje predovšetkým žiacka školská rada, a tak aj v tomto sprievodcovi bude jej pozícia kľúčová.

Čo je projekt?

Na práci s projektovou metódou je vlastne najzaujímavejšie, že má väčšinou vzťah k reálnemu životu, čo žiakov vždy značne motivuje (trieda: organizácia triedneho výletu, vymalovanie triedy; ŽŠR: organi-

zácia celoškolského turnaja, oprava stola na pingpong...). Projektom môže byť naozaj takpovediac akákoľvek akcia či úsilie žiakov (výzdoba, zber informácií - anketa, organizácia podujatí, cielené stmelovanie kolektívu, vyvesenie nástenky, návrh na zmeny vo výučbe či v priebehu prestávok atď.), avšak za predpokladu, že žiaci prejdú projektovým cyklom, ktorý im prácu uľahčí a naučí ich správny postup. Doposiaľ nič nové. V našom poňatí je špecifické a zásadné, že do celého procesu vstupuje dospelá osoba.

Rola učiteľa

Dospelý žiakom iba odovzdá postup a v momente, keď ho žiaci už poznajú alebo ho dokonca ovládajú, zbavuje sa roly učiteľa a len moderuje úsilie žiakov pri realizácii. Zodpovednosť za priebeh a výsledok projektu preto majú žiaci, a nie učiteľ - bez toho takto poňatá projektová metóda nemá zmysel...

Na spresnenie je potrebné povedať, že pod „projektovou metódou“ nemáme na mysli „projektovú výučbu“ či „projekt“ v zmysle, ktorý je uvádzaný v niektorých odborných publikáciách (Např. MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 168; PETTY, G. *Moderní vyučování*.

Praha: Portál, 1996, s. 213 a v mnohých ďalších), ale o špecifickú metódu práce, ktorá je šitá na mieru žiackym školským radám a triednym kolektívom a je autorstvom CEDU. Ide skôr o „projektové riadenie“, pri ktorom má pedagóg poradnú úlohu a skupina žiakov preberá zodpovednosť za výsledok projektu.

Projektový cyklus

Projektový kruh má šesť krokov, ktoré si v nasledujúcich kapitolách podrobne prejdeme, aby ste vy a aj vaši žiaci dokázali vďaka kvalitnému projektovému riadeniu úspešne zvládať množstvo akcií. Niektoré fázy je možné podľa potrieb vašich či konkrétneho projektu zredukovať, v krajných prípadoch úplne vynechať. Kruhové zobrazenie je pomôcka, ktorá napomáha lepšie pochopiť projektovú metódu a uvedomiť si nadväznosť a postupnosť jednotlivých fáz.

„Na práci projektovou metódou je vlastne najzaujímavejšie, že má väčšinou vzťah k reálnemu životu, čo žiakov vždy značne motivuje.“

Jednotlivé kroky

Pokiaľ bude ŽŠR robiť také zmeny, ktoré sa budú týkať všetkých ľudí v škole, je potrebné, aby najskôr podnikla **školský prieskum** či analýzu nejakého školského javu či aspektu. Akonáhle sa rozhodnete, čomu sa venovať a prečo, je dôležité si **sformulovať ciele** vybraného projektu, aby ste následne mohli úspešne a pohodlne plánovať. Túto fázu mávajú projektové tímy zvyčajne tendenciu vynechávať, pretože je pomerne náročná a málokomu je jasný jej zmysel a prínos. My odporúčame cieľ formulovať pri všetkých projektoch. V ďalšom kroku už môžete pristúpiť k samotnej **realizácii projektu**. Je potrebné myslieť na to, aby z realizácie vždy vzišiel nejaký výstup (niekedy je výstupom samotná realizácia, inokedy treba výstup cielene vytvárať ako sprievodný produkt).

Záleží na tom, či vaša ŽŠR niečo počas projektu vytvorí, alebo či „iba“ organizuje, sprostredkováva, usporadúva atď. Výstupom je vždy myslená nejaká hmatateľná vec, ktorá po projekte zostane alebo je v rámci projektu vytvorená.

„Pre projektovú metódu je dôležité efektívne plánovanie, tímová spolupráca a záverečná reflexia.“

Rovnako ako pri iných akciách žiackej rady je aj pri realizácii projektu potrebné si spoločné dlhodobé úsilie na záver **zhodnotiť**. Navyše budete mať za sebou niekoľkotýždňovú prácu, počas ktorej toho váš tím po mnohých stránkach veľa zažije.

Zásady projektovej metódy

- Projekt realizujú žiaci, zatiaľ čo **učiteľ je radcom a partnerom** (je metodikom procesu – pozná postupnosť jednotlivých krokov).
- Jednotlivé dôležité rozhodnutia realizujú žiaci, ktorí sú za jednotlivé kroky zodpovední.
- Projektová metóda je založená na efektívnom plánovaní, tímovej spolupráci a záverečnej reflexii.
- Vďaka svojej komplexnosti a skúsenostnému učeniu rozvíja celú osobnosť žiaka.
- Realizácia projektu či jeho výstupy sú prínosom pre čo najviac ľudí.
- Niektoré kroky metódy je možné vynechať alebo zjednodušiť (v prípade krátkych jednodňových projektov).
- Dá sa využiť na realizáciu takmer všetkých aktivít a podujatí žiackej školskej rady či triedy.

► **Čo sa dá použiť z Aktivít, hier a pomôcok: Projektový kruh (s. 36)**

Dobrá rada: Úspešný projekt nie je vždy ten, ktorý je dotiahnutý do konca, ale ten, pri ktorom sa žiaci naučia niečo nové... Nebojte sa preto nedotiahnutého, nezvládnutého či zle zorganizovaného projektu. Žiaci si musia byť vedomí toho, že ide o ich vizitku a nie vašu. Pri neúspechu žiaci najviac pocítia ťarchu zodpovednosti a v tom momente sa najviac učia. Ak chceme, aby žiaci niečo zažili pri skúsenostnom učení, musíme to vedieť dotiahnuť do konca aj s výsledkami práce. Nepodarené projekty sú navyše priestorom pre to, aby sme si povedali, čo môžeme nabudúce urobiť inak, aby to dopadlo lepšie. Vašou zodpovednosťou je postupne učiť žiakov tomuto procesu, vedieť ich v tom nechať samých, nehasiť za nich tie najväčšie problémy a usilovať sa o ich zlepšovanie a rozvoj. Pozor - toto všetko je potrebné preberať aj s kolegami a rodičmi. Inak budete len ťažko vysvetľovať, prečo bol na akcii organizovanej žiackou radou chaos a prečo trieda nejde na školský výlet...

Nezabudnite:

- učiť žiakov jednotlivé kroky projektovej metódy, aby ich mohli samostatne používať;
- cielene sa zbavovať roly človeka, ktorý má zodpovednosť za dokončenie projektu;
- informovať o špecifickom spôsobe práce kolegov z učiteľského zboru a rodičov;
- myslieť na zásady projektovej výučby a pravidelne sa k nim vracieť.

>>> Kontrolný zoznam (s. 32): otázka č.1

2 → Školský prieskum

Každá školská skupina, ktorá chce realizovať nejaký projekt, by mala vedieť, pre koho je určený a čo si o tom cieľová skupina myslí. Pri malých projektoch počas výučby to väčšinou neplatí, ale pri väčších v triede je to už nevyhnutné. ŽŠR veľmi často robí projekty pre celú školu a je pre ňu prirodzené, že sa musí opýtať spolužiakov na ich názor skôr, než sa pustí do veľkej akcie. Každá ŽŠR by mala vychádzať z toho, čo si želajú „voliči“, a tak je predovšetkým pri väčších projektoch s dopadom na väčšinu účastníkov školského života potrebné urobiť školský prieskum.

Kľúčové témy: Školský prieskum alebo prieskum školy, Zodpovednosť žiakov za priebeh, Proces prieskumu, Tónova búdka, Mapa školy, Fotosituácie

Koordinátor žiackej rady alebo triedny učiteľ je často tým človekom, ktorý pomáha žiakom sa rozhodnúť, či vychádzať z prieskumu alebo sa pustiť do projektu aj bez mapovania situácie („Týka sa náš projekt niekoho, s kým by sme sa pred realizáciou mali porozprávať, opýtať sa na jeho názor?“). Učiteľ tiež môže pomôcť s voľbou vhodného nástroja na prieskum školy. Žiaci by mali byť vedení k správne mu postupu, ale prieskum by mali zostavovať, realizovať aj vyhodnocovať sami. Analýza môže zaberať až tri týždne – vykoná sa pochtivo (zrozumiteľne, osloviť všetkých, ktorých sa problematika týka, výsledky zverejnené), avšak nesmie trvať príliš dlho, aby žiaci nestratili chuť do realizácie projektu.

„Žiaci by mali byť vedení k správne mu postupu, ale prieskum by mali zostavovať, realizovať aj vyhodnocovať sami.“

Kedy je vhodná príležitosť?

Projektová metóda má svoj cyklus, ktorý začína školským prieskumom. Ten žiaci

vykonávajú v prípadoch, keď sa nechystajú realizovať napríklad tradičný projekt (školský ples), projekt pre potreby iba rady alebo triedy (tvorba nástenky) alebo projekt, ktorý sa odvinie od nejakého pekného nápadu, pri ktorom nie je pochyb, že to bude prospešná akcia (hravé dopoludnie pre žiakov prvého stupňa). Prieskumom zisťujeme, buď čo si o danom nápade či zámere, ktorý sa týka aj ďalších ľudí v škole, ostatní myslia, alebo čo sa vlastne ostatným spolužiakom v škole nepáči, alebo čo by chceli zmeniť. A to by mala predovšetkým riešiť ŽŠR.

Školský prieskum alebo prieskum školy?

Dôležité je vedieť, čo chce ŽŠR vďaka prieskumu zistiť. Všetky nasledujúce oblasti sú oprávnené:

- ŽŠR zisťuje, **aké slabiny či nedostatky deti v škole vidia** alebo zažívajú. (Sú žiaci spokojní alebo nespokojní?)
- Po škole sa šíri nespokojnosť spojená s nejakou témou, a tak je potrebné zistiť, či **sa o téme len hovorí alebo žiakom naozaj niečo prekáža**. (Školské klíšé: naozaj chcú všetci zrkadlá na toaletách alebo iba žiaci z 9. B?)
- **Námety z tried**, z ktorých sa vyberú tie najčastejšie, a v rámci prieskumu zisťujeme, ktorými by sme sa mali zaoberať

predovšetkým. (Nuda v škole? Zahraníčné pobyty? Málo kvetov? Sieťka na pingpong?).

- **ŽŠR chce zmapovať určitú oblasť školského života** a zistiť, ako na tom škola je (napr. bezpečnosť v škole, chuť žiakov zapájať sa do školského diania, dodržiavanie pravidiel, sloboda žiakov, vzťahy medzi učiteľmi a žiakmi, obľúbenosť rôznych priestorov v škole...).

Zodpovednosť žiakov za priebeh

Prieskum školy je zvyčajne činnosťou, ktorú môžu mať žiaci plne vo svojej réžii, a aj za jej výsledok zodpovedajú sami. Práve v tom tkvie najväčší prínos projektovej metódy: zástupcovia tried v školskom prieskume zisťujú, čo sa celej škole nepáči alebo čo by chcela zmeniť, a nejakú si s tým musia poradiť. Zodpovednosť je prenesená na ŽŠR ako celok, ale aj na jednotlivých členov, ktorí majú v rámci projektov zodpovednosť za úlohy, ktoré im boli zverené.

„Zodpovednosť je prenesená na ŽŠR ako celok, ale aj na jednotlivých členov, ktorí majú v rámci projektov zodpovednosť za úlohy, ktoré im boli zverené.“

Proces prieskumu

Žiaci zvyčajne nevedia, ako prieskum vykonávať (napadne im len anketa formou dotazníka či rozhovor, ktoré sa však hodia len na niektoré príležitosti, a navyše nie sú príliš „žiacke“, t. j. zábavné, samostatne použiteľné žiakmi, atraktívne). Okrem tradičných nástrojov môžete použiť aj alternatívne, ktoré CEDU s partnerskými školami rok vymýšľalo a testovalo. Z ponúkaných nástrojov na prieskum školy si žiaci vyberú ten najvhodnejší (princíp fungovania im vysvetlí koordinátor). Po prieskume žiaci pozbierané dáta vyhodnotia a vyberú si tému projektu, ktorá z analýzy vyplynie. Ktoré zaujímavé nástroje na mapovanie školy je teda možné vyskúšať?

Tónova búdka

Žiaci sa chodia vyjadrovať k daniu v škole do „búdky“, v ktorej je umiestnená kamera či diktafón. Po vyhodnotení záznamov sa vyberie najvhodnejšia téma na projekt. Nástroj je atraktívny pre skupinu, ktorá s ním bude pracovať a výsledky vyhodnocovať (môže s ním pracovať úplne samostatne), ale je závislý od ostatných žiakov a ich chuti sa vyjadriť. Preto je potrebné ich vhodne motivovať.

„Po prieskume žiaci pozbierané dáta vyhodnotia a vyberú si tému projektu, ktorá z analýzy vyplynie.“

Mapa školy

Žiaci zakresľujú do mapy, aký postoj majú k téme, ktorá je predmetom prieskumu. Mapa vizuálne pripomína myšlienkovú mapu, ale jednotlivé „bublíny“ sú vyberané cielene ako rôzne aspekty či varianty danej témy prieskumu a žiaci do nich zakresľujú svoje stanovisko. Na základe toho ľahko pomenujú pozitívne aj negatívne stránky školského života. Nástroj je veľmi jednoduchý a zrozumiteľný, umožní žiakom dobre si pomenovať tému budúceho projektu.

Fotosituácie

Žiaci prediskutujú situácie, ktoré sa objavujú pri prevádzke školy a niektoré z nich odfotia. Ostatní žiaci zo školy sa pri prezeraní zhotovených fotografií vyjadrujú, čo si o zobrazených situáciách myslia. Práca je pre žiakov atraktívna a zaujímavá, ale súčasne relatívne náročná. Je vhodné metódu použiť skôr na spracovanie témy alebo problému, než ako prieskumný nástroj mapujúci školu.

► **Čo sa dá použiť z Aktivít, hier a pomôcok:**

Svetlé a tmavé miesta (s. 37)

Tónova búdka (s. 38), Mapa školy (s. 39)

Fotosituácie (s. 41)

Dobrá rada: Ak budete robiť „menší“ projekt alebo projekty s triedou, ktoré sa nikoho ďalšieho priamo netýkajú, a už viete, o čom budú, môžete začať vyberať konkrétny projekt alebo aspoň jeho približnú tému. Prvú časť kruhu teda môžete vynechať, ale niekoľko projektov, ku ktorým sa vyjadri celá škola, určite zrealizujte. Žiaci často prídu s dobrými, no aj so slabšími či nerealizovateľnými nápadi, iné zas budú masovým priáním „hlasu žiakov“, ďalšie potom ojedinelým nápadom jedného žiaka. Je preto dobré starostlivo nápady zapisovať a návrhy v diskusii so žiakmi prebrať a pri tom im vysvetliť, prečo je ten ktorý vhodný či nevhodný. Žiaci totiž spočiatku nedokážu posúdiť projekt komplexne. Práve preto ste tam vy. A zároveň tiež budete musieť zo začiatku rozhodovať o tom, či treba tému preveriť vyjadrením všetkých v škole, alebo či je ŽŠR oprávnená projekt zrealizovať bez „súhlasu“ ostatných. Rovnako je potrebné občas vykonať prieskum školy aj bez toho, aby túto potrebu cítili i žiaci, keďže je potrebné projektom dodávať presah. Všetko je však len otázkou času – členovia ŽŠR po niekoľkých skúsenostiach určite zvládnu sami vymyslieť dobré projektové zámery či z niekoľkých námetov vybrať správnu tému projektu a zdôvodniť ju. Len ich to musíme učiť a spočiatku im pomáhať.

Nezabudnite:

- dôsledne uplatňovať projektovú metódu na väčšinu akcií, ktoré majú presah do celej školy;
- prenechávať zodpovednosť a čiastkové rozhodnutia na žiakoch;
- premyslieť si, či je vôbec potrebné prieskum školy či anketu urobiť.

>>> Kontrolný zoznam (s. 32): otázka č. 2

3 → Výber projektu

Keď žiaci dostanú priestor k partnerskej diskusii o zlepšovaní školy či triedy a na ovplyvňovanie jej podoby prostredníctvom vlastných projektov, stáva sa škola efektívnejšou vzdelávacou inštitúciou. Zároveň to pomáha vytvárať kreatívne, pozitívne, cieľavedomé, podnetné, zahŕňajúce (inkluzívne) a bezpečné prostredie, ktoré umožňuje žiakom cítiť väčšiu spätosť s ich vlastnými školskými skúsenosťami. Než žiaci začnú s realizáciou projektu, musia si najprv zodpovedne stanoviť jeho tému.

Kľúčové témy: Zbieranie nápadov, Projekt z prieskumu, Projekt „na objednávku“, Voľba projektu

Koordinátor by mal citlivo moderovať rozhodovanie o téme projektu. Mal by mať nadhľad a poznať kontext, ale netlačí žiakov do svojich vlastných predstáv. Nie vždy máme pred sebou rovno návrh nejakého projektu. Zvyčajne sa k žiackej rade alebo triednemu kolektívu dostane skôr len nejaký podnet, téma či problém, ktorým sa opakovane zaoberáme. Ak zistíme, že sa v škole žiaci prvého stupňa boja žiakov z druhého, nemáme ešte vymyslený projekt, ale iba naznačenú tému, ktorej by sme sa mali venovať a vďaka projektu situáciu zlepšiť (napr. zavedením systému patronátu starších žiakov nad mladšími).

Zbieranie nápadov

Hneď na začiatku školského roka spíšte so ŽŠR či so svojou triedou najrôznejšie nápady a podnety, z ktorých môžu byť pekné projekty. Tie je potrebné doplniť rôznymi individuálnymi prániami vašich žiakov, ale aj učiteľov či zástupcov vedenia školy a námetmi z iných tried. V školách, kde fungujú schránky na odkazy či „truhlice nápadov“, je možné vychádzať aj z nich. Nie vždy musí ísť o hotové projektové zámery, občas stačí len inšpirácia či zaujímavý nápad.

Projekt z prieskumu

Záleží aj od toho, ako je prieskum postavený a na čo konkrétne sa pýta: ak zisťujeme nedostatky alebo skúmame nejakú oblasť

školského života, vyplynie nám zrejme iba téma, na ktorú je potrebné zlepšovaci projekt ešte vymyslieť. Takýto prieskum zvyčajne pomenuje určité problémové oblasti, ktorými je možné sa zaoberať (napr. prostredie školy je vnímané ako nebezpečné, žiaci sa v nej necítia dobre, so svojou triedou toho málo podnikáme mimo vyučovania atď.). Možno potom zistíme, že za túžbou vyzdobiť si triedu, chodbu či za ambíciou zriadiť si oddychovú miestnosť v budove školy, sa skrýva potreba žiakov cítiť sa v škole príjemne a bezpečne, čo prispieva aj k jej celkovej pozitívnejšej klíme. Pokiaľ ale zisťujeme, čo konkrétne by žiaci chceli v škole podniknúť, aký námet z tried sa ostatným najviac páči, logicky nám z prieskumu vyplynie veľmi konkrétna vec, ktorá sa už takmer podobá na projektový zámer.

Projekt „na objednávku“

Z času na čas ŽŠR realizuje aj projekt, o ktorý ju niekto požiada. Nie je dôvod mu nevyhovieť a ukázať, že ŽŠR tu je aj na to, aby pomohla, keď to je potrebné a dáva to zmysel. Najčastejšie ide o organizáciu nejakého tradičného podujatia školy (deň otvorených dverí, vianočné trhy, športové popoludnie a pod.). Na druhej strane je tiež v poriadku odmietnuť návrhy, ktoré nie sú prínosné alebo reálne, či ak na ne ŽŠR jednoducho nemá kapacitu.

Voľba projektu

Projekt môže viesť k odstráneniu nejakého negatívneho javu, k zlepšeniu niektorej zo slabých stránok či k podchyteniu hrozby. Žiakov musí projekt baviť, musí riešiť ich aktuálny „žiacky“ problém, nie „učiteľský“. Diskusiu o voľbe projektov koordinátor vhodne moderuje a necháva žiakov pomenovávať a odvodzovať pozitíva a negatíva jednotlivých návrhov. Z už existujúceho zoznamu nápadov môže vzniknúť nový súbor s konkrétnymi projektovými zámermi, ktoré bude skupina v priebehu roka realizovať. Koordinátor

by mal neustále poukazovať na súvislosť s výsledkom prieskumu, krotiť megalomanské a nesplniteľné plány, rázne zavrhnúť nezmysly či bezduché návrhy a naopak podporovať zvládnutelné a zaujímavé nápady. Nejde o to naviesť žiakov do svojich vlastných nápadov, ale jednoznačne moderovať ich rozhodovanie.

► **Čo sa dá použiť z Aktivít, hier a pomôcok:**
Naša škola (s. 42)

Dobrá rada: V prvých týždňoch školského roka majú žiaci zvyčajne veľa nápadov, takže je dobré ich energiu využiť a zapisovať do počítača alebo na veľký papier všetky nápady, ktoré sa k vášmu tímu dostanú najrôznejšími cestami. Pridajte projekty, ktoré napadnú vám a o ktoré vás požiadalo vedenie. Ide o zbierku návrhov, z ktorého si žiaci po vysvetlení jednotlivých možných projektov vyberú (napríklad hlasovaním) niekoľko zámerov, ktoré budú chcieť v najbližších mesiacoch realizovať. Spočiatku odporúčame pokojne uspokojiť potrebu zrealizovať ten najžiadanejší a najľahšie realizovateľný projekt. Nebojte sa tiež niekedy povedať, že vás požiadala 3. A, či by ste im nepomohli s usporiadaním akcie na Európsky deň bez áut (22. 9.) a že by bolo fajn, kedy do toho išla ŽŠR s nimi a vyhovelá im. Niekedy je tiež možné školskú radu rozdeliť na menšie skupinky a pracovať na niekoľkých projektoch naraz.

Nezabudnite:

- zahrnúť do brainstormingu o návrhoch projektov všetky námety, ktoré sa k vám dostanú;
- zamerať sa aj na projekty, ktoré majú evidentne prínos a zmysel, aj keď nie sú žiakmi najviac žiadané;
- zdôvodňovať vhodnosť či nevhodnosť jednotlivých návrhov projektov;
- pracovať so zoznamom nápadov na projekty – vracáť sa k nemu, dopĺňať ho a aktualizovať.

»» Kontrolný zoznam (s. 32): otázka č. 3, 4, 5

4 → Formulovanie cieľa

Schopnosť formulovať ciele žiakom pomôže nielen v ich projekte v ŽŠR či v triede, ale aj v ich súkromných a ostatných školských „projektoch“. Učia sa kriticky zamýšľať nad vlastnými nápadiami a brať pri tom ohľad na všetkých, ktorých sa ich činnosť týka. Premýšľanie o zmysle činnosti pomáha už na začiatku upravovať všetky nasledujúce kroky. Formulovanie cieľa je výborným začiatkom pri plánovaní vybraného projektu.

Kľúčové témy: SMART, Revízia výberu projektu, Zásady pri formulovaní

Pri výbere projektu žiaci pracujú ešte stále len v teoretickej rovine, zatiaľ čo pri formulovaní cieľa je potrebné všetko zrozumiteľne konkretizovať. Žiakov musíme upozorniť na to, že je veľký rozdiel medzi nápadom na projekt a jasne definovaným cieľom. Súčasne by sme však žiakov nemali nechávať vybrať taký projektový zámer, pri ktorom neskôr pri formulovaní cieľa zistíme, že nie je reálne ho uskutočniť.

SMART

Čo pomôže nám aj žiakom presne formulovať cieľ? Mať dobrý projektový zámer, vedieť, prečo je to dobré a tiež ako dobre naformulovaný cieľ vyzerá. Pri presnej formulácii cieľa projektu sa môžu žiaci naučiť aplikovať princíp SMART. Podľa tohto princípu je správny cieľ:

Zrozumiteľný a zmysluplný: Komukoľvek cieľ oznámime, bude rozumieť, čo chceme.

Merateľný: Cieľ musí byť taký, aby sme vedeli, či sme ho dosiahli.

Akceptovateľný: S cieľom by sa mala stotožniť väčšina ľudí, ktorých sa nejakým spôsobom týka.

Realizovateľný: Cieľ musí byť za daných podmienok uskutočniteľný.

Termínovaný: Cieľ musí mať stanovené, do kedy ho chceme stihnúť.

Revízia výberu projektu

Môže sa stať, že výber projektového zámeru sa pri formulovaní cieľa ukáže ako nevhodný či nerealizovateľný. Dá sa buď zámer upraviť tak, aby ho išlo uskutočniť, alebo v extrémnych prípadoch vybrať iný zámer. Žiaci si časom princíp SMART prirodzene osvoja a pri ďalších návrhoch projektov ho budú intuitívne uplatňovať. Dobře sformulovaný cieľ nám uľahčí projekt naplánovať a vžiť sa do jeho reálnych úskalí aj prínosov.

Príklady:

- Prieskum ukázal, že žiakom nie je príjemný prístup učiteľov, a to predovšetkým na hodinách (témy: „nie je možné otvorene nesúhlasiť s vyučujúcim či vedením školy“, „žiaci nie sú nabádaní na vyjadrovanie svojich názorov“). ŽŠR si môže zvoliť projekt s pracovným názvom „Stretnutie tretieho druhu“, ktorého náplňou bude spoločné pravidelné stretávanie sa učiteľov a žiakov, pri ktorom sa navzájom lepšie spoznajú. Sformulovaný cieľ potom môže znieť: „Do konca polroka vždy v spolupráci s jedným ročníkom II. stupňa usporiadame štyri spoločné športové či spoločenské aktivity pre učiteľov a žiakov.“
- „SMART cieľ“ by nebol napríklad tento: „Do konca polroka vždy v spolupráci s jedným ročníkom II. stupňa usporiadame desať futbalových turnajov pre učiteľov a žiakov.“ Je síce zrozumiteľ-

ný, merateľný a termínovaný, ale nie je akceptovateľný (nie každý môže, chce a zvláda hrať futbal) a realizovateľný (desať turnajov nie je časovo a organizačne možné zvládnuť).

Zásady pri formulovaní

Pri práci na formulovaní cieľa projektu je potrebné dbať na kvalitu spoločnej práce, predovšetkým na dodržiavanie pravidiel diskusie a vzájomné počúvanie sa. S formulovaným cieľom by mali ideálne súhlasiť všetci a mal by vzniknúť na základe spoločnej dohody. Učiteľ diskusiu spočiatku moderuje a vysvetľuje význam jednotlivých aspektov princípu SMART.

Otázkami overuje správnu formuláciu cieľa („Je tento cieľ termínovaný?“, „Áno, a ako?“, „Ako vieme, že tento cieľ je alebo nie je zrozumiteľný?“). Všeobecne možno povedať, že pre žiakov (ale často aj pre dospelých) je sústredená, otvorená a konštruktívna diskusia, ktorá speje k spoločnému cieľu či ku konsenzu, ťažkým procesom, preto je potrebné postupne sa učiť diskutovať. Z našej skúsenosti vyplýva, že od úplnej neschopnosti samostatne diskutovať treba k sústredenej diskusii urobiť niekoľko krokov. Ich prehľad nájdete na nasledujúcej stránke.

► **Čo sa dá použiť z Aktivít, hier a pomôcok:**
Čo sa nás týka (s. 43)

Dobrá rada: Nielen pri formulovaní cieľa, ale aj pri iných diskusiách, ktoré budete moderovať, používajte vhodné upresňujúce otázky, aby správne odpovede zaznievali z úst žiakov a nie z vašich úst. Vhodnou otázkou žiakov dokážete priviesť k odpovedi. Samozrejme, niekedy je férovejšie aj prirodzenejšie žiakom niečo zaujímavé a nové vysvetliť, ale pri mnohých procesoch v ŽŠR či pri vedení triedy môžu prísť na podstatu vecí žiaci sami. Rovnaký princíp perfektne poslúži aj pri reflexiách, keď môžete pomocou otázok ísť aj do osobnejšej roviny. Odporúčame formulovať cieľ aj pri jednoduchých projektoch – žiaci si tým precvičia formulovanie cieľa a súčasne vďaka tomu všetci vedia, čo robíme, prečo, od začiatku majú predstavu o priebehu projektu a posilňuje sa tým aj postoj žiakov (vždy majú premýšľať, či je ich činnosť pre druhých príjemná, zvládnuteľná atď.).

Nezabudnite:

- priebežne vysvetľovať a zdôvodňovať, prečo nejaký aspekt je alebo nie je SMART – žiaci si to potrebujú osvojiť;
- kontrolovať pôvodný výber projektu podľa kritérií SMART a byť pri tom dôsledný;
- nechať žiakov odpovedať na čo najviac otázok.

»» Kontrolný zoznam (s. 32): otázka č. 4, 5

Od komunikácie k diskusii

KROK	ÚROVEŇ DISKUSIE	ZÁKLADNÉ PREJAVY	SAMOSTATNOSŤ ŽIAKOV
1	NÁHODNÁ KOMUNIKÁCIA VIACERÝCH ŽIAKOV	Bezcieľne dohadovanie bez pravidiel, ktoré buď neponúkne žiadne riešenie (rozpadne sa v priebehu), alebo ponúkne zjednodušené riešenie (niekto to už nevydrží a autoritatívne ostatných niekam nasmeruje): nedržanie sa témy, prekríkovanie, nejasný cieľ diskusie, rozptýlenosť diskutujúcich.	NEMOŽNO POSÚDIŤ (Samostatnosť veľká, ale nie je to diskusia.)
2	DISKUSIA RIADENÁ DOSPELÝM ČLOVEKOM	Dospelá osoba v podobe moderátora, ktorý má celý proces pod kontrolou: všetko funguje, kým moderátor drží proces pohromade.	NÍZKA
3	DISKUSIA S POSKYTNUTÍM POMÔCKY ČI METÓDY	Dospelý moderátor je výrazne v pozadí, na začiatku vysvetlí základný princíp a ten potom skupine pomáha v konštruktívnej diskusii (napr. „Pravidlá diskusie“; hovorí len ten, kto má v ruke určitý predmet; metóda „Gulôčkové debaty“).	STREDNÁ
4	DISKUSIA S ÚČASŤOU MODERÁTORA	Skupina si spomedzi seba zvolí jedného či dvoch moderátorov, ktorí už diskusiu riadia (môže využiť klasické moderovanie, metódy, pomôcky), diskusia nemusí byť perfektná, ale tento krok je potrebný na to, aby si žiaci riadenie diskusie trénovali (inak nebudú nikdy dobrými diskutérmi).	VYSOKÁ
5	FUNKČNÁ DISKUSIA S VNÚTORNÝMI PRAVIDLAMI	Skupina si sama bez pomoci dospelého volí postup či princíp, ktorý jej vyhovuje a dopomáha jej k úspešnej, osvedčenej a samostatnej diskusii.	ÚPLNÁ

5 → Plánovanie

Z plánovania projektu si žiaci odnesú veľmi cenné skúsenosti do svojho študijného, pracovného, ale aj osobného života. Vedie ich to nielen k spolupráci a práci v tíme, ale rozvíja aj ich komunikačné zručnosti a schopnosť rozvrhnúť si prácu a jednotlivé činnosti. Poctivým naplánovaním môžu žiaci výrazne zvýšiť úspešnosť svojich projektov.

Kľúčové témy: Uvažovanie nad cieľom projektu, Rozdelenie funkcií, Harmonogram projektu, Koho osloviť, Propagácia

Kým začne vaša skupina realizovať projekt, musí ho, po diskusii o jeho ciele, dôkladne pripraviť a rozdeliť si úlohy. Dobre naplánovaný projekt má oveľa väčšiu šancu na úspech ako intuitívne riešenie rôznych fáz projektu, ktoré nám práve prídu do cesty.

Uvažovanie nad cieľom projektu

Skupina si spíše, čo všetko sformulovaný cieľ zahŕňa. Môžeme využiť brainstorming k projektu – žiaci budú už veľmi netrepezliví a budú mať v hlave veľa nápadov, čo všetko bude potrebné zabezpečiť a čo by mohlo projekt ohroziť. Otvorenými otázkami („Aký potrebujeme materiál?“, „Koho sa musíme opýtať na...?“, „Kto každý by mal o tom vedieť?“, „Ako zariadime, aby...?“) spoločne zistíme a zapíšeme, aké činnosti sa k práci viažu a čo všetko je potrebné zabezpečiť, aby sme mohli projekt úspešne uskutočniť. Z toho potom vziať jednotlivé úlohy a funkcie žiakov.

Rozdelenie funkcií

Žiaci si musia v projekte rozdeliť funkcie a úlohy. Ak fungujú správne obvyklé roly z triednej samosprávy či zo ŽŠR, skupina má túto fázu uľahčenú. Dôležité je zapojiť všetkých členov skupiny. Spoločne s rozdelením úloh je potrebné stanoviť aj zodpovednosť za čiastkové úlohy aj za celok. Žiaci si môžu rozdeliť rôzne funkcie: manažér alebo vedúci projektu, ekonóm či pokladník, zapisovateľ, robot-

ník či člen pracovnej skupiny, propagátor či novinár, hovorca či rýchla spojka, grafik či výtvarník, dokumentarista či fotograf, technik a ďalšie. Dôležité je, aby každý vedel, čo má v rámci úlohy, ktorú dostal na starosť, robiť. To zapíšeme na spoločný flipchartový papier. Tu obvykle váhame, či radšej celý projekt neriadiť, než ho odovzdať do rúk žiakom. Ide o kľúčový moment: pri tomto pochybovaní vždy skúste radšej vymyslieť iný spôsob, ako projekt úspešne dokončiť, než aby ste ho žiakom „vzali“. (Napríklad: stretajte sa individuálne s vedúcim projektu a riešte s ním, ako viesť tím a ako myslieť na cieľ projektu, priebežne reflektujte úlohy jednotlivých žiakov, pridajte rolu strážcu, ktorý myslí na slabé miesta projektu...)

„Toto je kľúčový moment: pri tomto pochybovaní vždy skúste vymyslieť radšej iný spôsob, ako projekt úspešne dokončiť, než aby ste ho žiakom ‚vzali‘.“

Harmonogram projektu

Každý projekt má určité fázy a je potrebné sa na ne pripraviť. Žiaci musia premyslieť, dokedy je potrebné urobiť

určité kroky, aby projekt stihli zrealizovať do termínu, ktorý si určili pri formulovaní cieľa. Skupina tiež musí dopredu vedieť, čo treba kúpiť, zaobstarať a urobiť. Opäť je dobré všetko zapísať a niekde vyvesiť. Dobré načasovanie vedie k úspešnej realizácii. Žiakom pomôže, keď si svoje úlohy zapíšu do zošita (Kto?, Čo?, Dokedy?). Pri náročnejších projektoch môžete tiež plánovať len určité etapy či bloky. Úlohy možno rozdeliť na čo najmenšie časti a až po splnení jedného kroku naplánovať tie ďalšie.

Koho osloviť

ŽŠR premyslí, s kým bude v priebehu projektu najviac komunikovať a koho bude oslovovať, prípadne pozývať k spolupráci (vedenie školy, hospodárka, školník, triedni učitelia...). Prejavte otvorenosť a vrelosť, pozvite k účasti aj žiakov, ktorí nie sú súčasťou triedy či žiackej rady.

Propagácia

Žiaci vymyslia, ako budú svoj projekt propagovať. Na to treba myslieť už pri rozdeľovaní funkcií, pretože je dobré, keď niekto od začiatku fotografuje, robí zápisnicu – prezentuje ostatným, na čom sa práve pracuje atď. Konkrétni ľudia už potom premýšľajú o otázkach, napríklad: Ako, kedy a kde o projekte budeme informovať? Koho je potrebné osloviť a ako? Aké nástroje komunikácie sú v škole funkčné? O propagáciu by sa mal starať jeden človek či jeho tím (propagátori, grafici, dizajnéri, novinári, dokumentarista)? Projekt, o ktorom sa nikto nedozvie, vašej triede či ŽŠR dobré meno neurobí.

► **Čo sa dá použiť z Aktivít, hier a pomôcok:**
Kto? Čo? Dokedy? (s. 44)

Dobrá rada: Pri prvom projekte bude samozrejme vaša úloha výraznejšia – môžete úlohy pomenovávať a vymýšľať spolu so žiakmi. Nezabudnite sa však sústrediť na to, že vo vašej zodpovednosti nie je, aby projekt dobre dopadol – skôr žiakom pomáhate niečo nové sa naučiť (a to bez ohľadu na to, ako ich akcia dopadne). Výbornou pomôckou, aby ste sa udržali, je strážiť si, že zo stretnutia so žiakmi odchádzate s čo najmenej úlohami (0 – 2). Všetko prenášajte na žiakov. Odnášajte si iba veci, ktoré žiaci nemôžu riešiť za vás (napríklad: zísť sa s vedúcim projektu a prebrať, ako si postrážiť úspešné dokončenie projektu; hovoriť s kolegami na pedagogickej rade a predstaviť im, čo robíme – požiadať ich, nech sú trpezliví, že je to náročný proces a výsledok je neistý, ale že všetko robia úplne samostatne žiaci; vymyslieť si otázky k reflexii funkcií a úloh...).

Nezabudnite:

- rozdeliť si funkcie a zodpovednosť za jednotlivé projekty;
- jasne definovať úlohy pre každého člena ŽŠR, spísať a vyvesiť ich na viditeľné miesto;
- zohľadňovať harmonogram projektu a všetkým zadaným úlohám priradiť jasný termín;
- priebežne sa stretávať s celým realizačným tímom a kontrolovať, či plní priebežné úlohy.

»» Kontrolný zoznam (s. 32): otázka č. 6, 7

6 → Realizácia

...projektu

Ukazuje sa, že keď žiaci v škole zažívajú demokratické princípy, vzbudzuje to v nich silnú motiváciu a chuť sa angažovať. Nedajú sa však oklamať pôsobivými gestami vychádzajúcimi iba z participácie. Škola s pozitívnou a otvorenou klímou vyžaduje od učiteľov, aby brali aktivitu a hlas svojich žiakov vážne, aby si ich názory vypočuli a bojovali za nich, ako je to len možné. Preto si celá škola musí uvedomiť, že žiacka participácia je jedným z jej hlavných cieľov. Keď sa teda žiaci viditeľne podieľajú na živote školy a realizujú svoje projekty, mali by cítiť podporu od učiteľov a vedenia školy.

Kľúčové témy: *Koordinácia projektu, Skupinová práca a dodržiavanie rolí, Rovnomerné zapojenie všetkých, Priebežné hodnotenie projektu, Výstup*

Skupina sa konečne dočká konkrétnej práce na projekte a pokúsi sa ho úspešne zrealizovať. Podľa plánu začne uskutočňovať samotný proces, ktorý by nemal byť príliš zložitý a náročný. Čím poctivejšie prebehnú prípravné fázy (výber projektu, formulovanie cieľa, rozdelenie funkcií), tým ľahšie budú žiaci projekt realizovať. Všetci vedia, kto má ísť nakúpiť farby, kto sa musí porozprávať o zmenách s pani riaditeľkou a s pánom školníkom, kto vytvára grafický návrh, kto celú akciu fotografuje a fotky dáva na webovú stránku školy, kto...

Koordinácia projektu

Určená osoba by mala dohodnuté koordinovať a dohliadať na to, aby sa dodržiaval harmonogram. Túto prácu prirodzene spočiatku robí učiteľ, keďže sa žiaci o celom procese ešte len učia. Postupne by však mal skôr radiť, prípadne trochu pomáhať či upozorňovať na nedostatky. Dospelý môže upozorňovať na niektoré procesné chyby, ale necháva projekt v rukách žiakov, aj keď hrozí neúspech. Podporuje projekt skôr šírením jeho hlavnej myšlienky v učiteľskom zbore a medzi ostatnými žiakmi. Projekty postupne odovzdávajúte do rúk žiakom, nech si ich riadia sami.

Skupinová práca a dodržiavanie rolí

Vďaka rozdeleniu rolí a harmonogramu by mal každý vedieť, čo má robiť. Obzvlášť pri plnení náročnejších úloh sa ukáže, ako bude fungovať tímová spolupráca a čo je prednosťou či naopak slabinou tímu.

„Dospelý môže upozorňovať na niektoré procesné chyby, ale necháva projekt v rukách žiakov, aj keď hrozí neúspech.“

Žiaci majú tendenciu vytvárať tímy podľa toho, s kým sa kamarátia a nie podľa toho, či spolu ich práce alebo úlohy súvisia. Preto s nimi prejdite aj to, kto by mal s kým spolupracovať.

Rovnomerné zapojenie všetkých

Hoci majú žiaci rozdelené roly, aj tak by mal dospelý dohliadať na to, aby sa do realizácie zapájali všetci žiaci rovno-

merne. Rovnako tak aj na to, aby sa dohovárali aj rozhodovali spoločne, prípadne využívali skupinovú prácu, diskutovali a hlasovali.

Priebežné hodnotenie projektu

Pri realizácii by sa mala prejavovať zohratosť tímu a dobrá príprava pri plánovaní. Súčasne sa zaručene objaví veľa pozitív aj nedostatkov, ktoré je potrebné všímať si a ktoré slúžia ako ponaučenie do budúcnosti a ako podklad k celkovému hodnoteniu projektu. Žiaci budú príliš zaneprázdnení projektom samotným, a tak si predovšetkým učiteľ musí robiť poznámky, aby po projekte mohol viesť proces spätnej väzby.

Výstup

Skupina si má byť vedomá toho, že by ich

práca mala mať nejaký výstup. Je to dôležité pri hodnotení úspešnosti projektu, ale aj na jeho prezentáciu navonok. Výstup musí byť viditeľný, hmatateľný a jasný, aby bolo možné zrozumiteľne ho predstaviť ostatným.

Príklady:

- Zriadená oddychová miestnosť so študovňou pre žiakov školy.
- Namaľovaná stena na chodbe školy.
- Fotogaléria a zápisnice zo stretnutí žiakov s vedením školy.
- Zoznam pravidiel, ktoré spoločne vytvorili učitelia so žiakmi.

► *Čo sa dá použiť z Aktivít, hier a pomôcok: Nočná mora (s. 45)*

Dobrá rada: Pri realizácii projektov zistíte, že ich téma zaujíma aj žiakov, ktorí nie sú súčasťou triedy či členmi ŽŠR. Zapojte ich do pracovných tímov či skupín a nechajte ich podieľať sa na žiackych projektoch. Obzvlášť žiacka školská rada by nemala byť uzavretou skupinkou, ktorá si sama realizuje vlastné projekty. Práve prostredníctvom ŽŠR by sme mali v ostatných žiakoch prebúdzajú chuť zúčastniť sa diania v škole a realizovať vlastné projekty.

Nezabudnite:

- prenechávať čo najviac zodpovednosti na žiakoch;
- myslieť na to, že realizácia projektu je zväčšením príprav, a preto by mala byť dynamická, vzrušujúca a pre žiakov zábavná;
- prepájať roly žiakov v triede či v ŽŠR s ich funkciami v jednotlivých projektoch;
- viesť žiakov k tomu, aby si svoje úlohy zapisovali.

»» Kontrolný zoznam (s. 32): otázka č. 8, 9

6 → Evaluácia

Žiaci sa počas projektu naučia mnohé prospešné princípy, ktoré využijú vo vlastnom učení sa aj v mimoškolskom živote. Jedným z nich je hodnotenie. Efektívne fungujúci tím sa v dlhodobom meradle nezaobíde bez spätnej väzby a svoju prácu bez nej nemôže zlepšovať.

Kľúčové témy: Vstupné predpoklady, Informácie, Klady a zápory, Subjektivita a objektivita, Interné a externé hodnotenie, Zlepšenie efektivity

Hodnotenie projektu môže prebiehať veľmi jednoducho a to diskusiou o otázkach: Čo sa nám podarilo? Čo je silnou stránkou tímu? Čo je slabou stránkou tímu? Čo urobíme nabudúce inak? Učiteľ pripraví metódu hodnotenia, moderuje celý proces spätnej väzby, dohliada na rozdelenie rolí (napr. zapisovateľ, časomerač). Možnosť, ako spätnú väzbu vykonať, je mnoho, ale dôležité je pri poctivom hodnotení nezabudnúť niektoré zásady.

„Pri hodnotení musia zaznieť nielen klady, ale aj zápory, a to zvyčajne v poradí od pozitívneho k negatívnemu.“

Vstupné predpoklady

Spätná väzba môže byť náročnou fázou projektu, a to predovšetkým pre dospelého, na ktorého bedrách celý proces evaluácie leží. Žiaci majú realizáciu za sebou, projekt je hotový a teraz sa o ňom budú „len rozprávať“. Nudaaa... Preto je niekedy aj vzhľadom na vek účastníkov vhodné zvoliť hravejšiu formu, nielen skupinovú diskusiu, ale aj vyzrávanie sa zo všetkého... Dôležitá môže byť aj veľkosť vašej skupiny a prostredie, v ktorom budete projekt hodnotiť. Posadajte si preto so žiakmi do kruhu

v primerane veľkom priestore, osvetlenom tak, aby sa žiaci cítili príjemne a uvoľnene. Povedzte im, čo je cieľom spätnej väzby a na čo je dobrá.

Informácie

Na účinné hodnotenie potrebujete dostatok informácií. Zhromaždite preto všetky výstupy z projektu, ale aj pracovné a prezentačné materiály. Rovnako tak všetko, čo sa vzťahuje k priebežnému hodnoteniu. Tak nebudete vychádzať len z dojmov, ale budete sa môcť oprieť aj o reálne fakty.

Pozitíva a negatíva

Pri hodnotení musia zaznieť nielen pozitíva, ale aj negatíva, a to zvyčajne v poradí od pozitívneho k negatívnemu. Pri projektoch, ktoré sa nevydarili, skúste skôr posilniť pocit, že to nebolo tak hrozné („Čo sa nám ako skupine darilo?“, „Za čo by ste niekoho chceli oceniť?“), a následne sa otvorene rozprávajte o tom, čo urobiť nabudúce inak, aby sa nám darilo lepšie. Skupina si môže zhodnotiť aj svoje „obvyklé“ pozitíva a negatíva, ale aj tie „nové“. Pomôže jej to pri ďalšom projekte.

Subjektivita a objektivita

Žiaci by mali byť poučení, že majú právo na svoj subjektívny pohľad – je však na moderátorovi, aby vždy daný typ vyjadrenia uviedol (napr.: „Teraz si povieme, ako to každý z vás sám za seba videl. Mohli by ste, prosím, každý povedať, komu sa podľa vás darilo v projekte najlepšie a komu najhoršie a prečo?“). Žiaci by sa

mali snažiť hľadať aj objektívne hľadiská, pretože tie sú pre tak početnú skupinu, akou je trieda alebo žiacka školská rada, najprínosnejšie.

Interné a externé hodnotenie

Hodnotenie nemusí prebiehať len v rámci uzavretej skupiny, žiaci môžu požiadať o spätnú väzbu aj ostatných žiakov v škole a všetkých zamestnancov školy. Samozrejme, záleží to od druhu projektu, no už aj jednoduchý dotazník zvyčajne pomôže odhaliť zaujímavé zistenia (napr.: „Nabudúce by som bol rád, keby ste nám povedali dopredu, čo sa bude diať, pretože...“, „Rád by som s vami na niečom takom tiež pracoval...“, „Po tej všetkej sláve zostal po vás na chodbe veľký neporiadok...“,

„A kedy sa dozvieme výsledky?“, „Budú na nástenke alebo na webe?“ a podobne).

Zlepšenie

Veľmi dôležité je, aby z hodnotenia vzišiel návrh toho, čo bude ŽŠR v budúcom projekte robiť inak, čo na základe celého procesu hodnotenia zlepší a pokúsi sa aplikovať hneď pri ďalšom projekte. Jedine touto cestou je možné proces, ktorým žiaci počas celej realizácie projektu prechádzajú, dotiahnuť tak, aby sa pri ňom efektívne učili a zlepšovali sa.

► **Čo sa dá použiť z Aktivít, hier a pomôcok:**
Evaluačný dotazník (s. 48)

Dobrá rada: Keď sa vám projekt podaril, pripravte pre žiakov nejakú odmenu. Niekedy stačí zábavná hra či aktivita, inokedy malé občerstvenie či párty (napríklad lentilková). Osvedčilo sa nám aj zmeniť prostredie. Na hodnotiace zasadnutie sme napríklad vyrazili spoločne do čajovne. Skrátka, nezabúdajte hodnotenie poňať tak, aby sa naň žiaci vždy tešili, ako na niečo príjemné, čo uzatvára, ale aj rozvíja ich vykonanú prácu...

Nezabudnite:

- nechať žiakom pred každou fázou hodnotenia krátky čas na rozmyslenie;
- pripraviť atraktívnu formu, ktorou bude samotná evaluácia prebiehať;
- viesť spätnú väzbu kvôli zlepšeniu práce na ďalšom projekte ŽŠR.

»» Kontrolný zoznam (s. 32): otázka č. 10

Zhrnutie: Na čo nezabúdať pri realizácii projektu
Kontrolný zoznam: Aký bol náš projekt?

{Seba}reflexia

→ *{Seba}reflexia*

Zhrnutie: Na čo nezabúdať pri realizácii projektu

Princíp projektovej metódy:

Nezabudnite:

- učiť žiakov jednotlivé kroky projektovej metódy, aby ich mohli samostatne používať;
- cielene sa zbavovať roly človeka, ktorý má zodpovednosť za dokončenie projektu;
- informovať o špecifickom spôsobe práce kolegov z učiteľského zboru a rodičov;
- myslieť na zásady projektovej výučby a pravidelne sa k nim vracieť.

Školský prieskum:

Nezabudnite:

- dôsledne uplatňovať projektovú metódu pri väčšine akcií, ktoré majú presah do celej školy;
- prenechávať zodpovednosť a čiastkové rozhodnutia na žiakoch;
- premyslieť si, či je vôbec potrebné prieskum školy či anketu robiť.

Výber projektu:

Nezabudnite:

- zahrnúť do brainstormingu o návrhoch projektov všetky námety, ktoré sa k vám dostanú;
- zamerať sa aj na projekty, ktoré majú evidentne prínos a zmysel, aj keď nie sú žiakmi najviac žiadané;
- zdôvodňovať vhodnosť či nevhodnosť jednotlivých návrhov projektov;
- pracovať so súborom nápadov na projekty – vracieť sa k nemu, dopĺňať ho a aktualizovať.

Formulovanie cieľa:

Nezabudnite:

- priebežne vysvetľovať a zdôvodňovať, prečo nejaký aspekt je alebo nie je SMART, žiaci si to potrebujú osvojiť;
- kontrolovať pôvodný výber projektu podľa kritérií SMART a byť pri tom dôslední;
- nechať žiakov odpovedať na čo najviac otázok.

Plánovanie:

Nezabudnite:

- rozdeliť si funkcie a zodpovednosť za jednotlivé projekty;
- jasne definovať úlohy každého člena ŽŠR, spísať a vyvesiť ich na viditeľné miesto;
- zohľadňovať časový harmonogram projektu a všetkým zadaným úlohám priradiť jasný termín;
- priebežne sa stretávať s celým realizačným tímom a kontrolovať, či plní priebežné úlohy.

Realizácia projektu:

Nezabudnite:

- prenechávať čo najviac zodpovednosti na žiakoch;
- myslieť na to, že realizácia projektu je zavŕšením príprav, a preto by sa mala byť dynamická, vzrušujúca a pre žiakov zábavná;
- prepájať roly žiakov v triede či v ŽŠR s ich funkciami v jednotlivých projektoch;
- viesť žiakov k tomu, aby si svoje úlohy zapisovali.

Evaluácia:

Nezabudnite:

- nechať žiakov pred každou fázou hodnotenia krátky čas na rozmyslenie;
- pripraviť atraktívnu formu, ktorou bude samotná evaluácia prebiehať;
- viesť spätnú väzbu kvôli zlepšeniu práce pri ďalšom projekte ŽŠR.

Kontrolný zoznam: Aký bol náš projekt?

Kontrolný zoznam je súborom otázok, ktoré by vám mali pomôcť uvedomiť si, či ste nezabudli na nejakú zásadnú vec, dôležitú pre efektívne fungovanie vašej žiackej školskej rady. Nejde vždy len o to, či ste nevynechali nejaký nami doporučený krok, ale predovšetkým o zachytenie zásadných momentov a nevyhnutných krokov. S kontrolným zoznamom samozrejme odporúčame pracovať priebežne a nie až na záver – to už by mohlo byť neskoro. Ku kontrolným otázkam si môžete napísať, do kedy chcete mať tú ktorú oblasť splnenú, a ak sa tak už stalo, môžete si „odškrtnúť“, že ju už máte splnenú.

		Kedy	Splnené
1	Predstavil/a som žiakom fázy projektu s vysvetlením, čo znamenajú a na čo sú dobré?		
2	Už som si prešiel/la alternatívne nástroje na prieskum školy (Tónova búdka, Mapa školy, Fotosituácie)?		
3	Doviedol/a som žiakov k tomu, aby vytvorili obsiahly zoznam návrhov projektov?		
4	Osvojil/a som si už princíp SMART?		
5	Používam vhodné otvorené otázky, aby som žiakov prinútil/a samostatne uvažovať?		
6	Dbám o to, aby každý člen ŽŠR mal nejakú svoju funkciu?		
7	Dohliadol/la som na to, aby si žiaci svoje úlohy zaznamenávali do zápisníka?		
8	Odovzdal/a som žiakom zodpovednosť za konkrétne úlohy, ktoré vedú k realizácii projektu?		
9	Darí sa mi nechať žiakov realizovať projekt samostatne bez mojej pomoci?		
10	Mám jasno v tom, akú hodnotiacu metódu použijeme?		

*Projektový kruh
Svetlé a tmavé miesta
Tónova búdka
Mapa školy
Fotosituácie
Naša škola
Čo sa nás týka
Kto? Čo? Dokedy?
Nočná mora
Evaluačný dotazník*

*Aktivity, hry
a pomôcky*

Aktivita, hry a pomôcky

Aktivity, hry a pomôcky

Nasledujúce aktivity, hry a pomôcky sa vždy vzťahujú na jednotlivé kapitoly *Metodiky*. Kvôli jednoduchšej orientácii v ich popise nájdete krátku anotáciu, ktorá naznačuje, o čom celá aktivita je. V kolónke „cieľová skupina“ sa niekedy objaví „učiteľ“, čo znamená, že je možné aktivity uskutočniť nielen s deťmi, ale aj s kolegami pedagógmi. Kategórie udávajúce počet osôb a potrebný čas sú len orientačné a vychádzajú z našej konkrétnej skúsenosti. Nájdete tu nielen aktivity, ale aj pomôcky v podobe vzorových materiálov či pomocných tabuliek, ktoré si môžete skopírovať, vyplniť či nastrihať.

Projektový kruh

Takmer pri všetkých akciách, ktoré realizuje ŽŠR či trieda, môžete využívať postup opísaný v projektovom kruhu – napríklad pri organizácii „Farebného dňa“, pri organizovanom stretnutí učiteľov a žiakov, pri účasti žiackej rady na vianočných trhoch, ale aj pri výmene vybavenia v triede, maľovaní dverí, zavesení nástenky... Prezrite si nasledujúci obrázok a zamyslite sa nad tým, či rozumiete tomu, čo sa pod každým bodom skrýva. Skúste si vybaviť projekt, ktorý ste už realizovali, a povedzte si, ktoré kroky z kruhu ste vtedy vykonali a na ktoré ste zabudli.

Svetlé a tmavé miesta

Nástroj vhodný na mapovanie a analýzu školy, od ktorého je možné odraziť sa k téme projektu.

Cieľová skupina: žiaci, učitelia

Počet osôb: skupiny s 3 až 6 osobami

Čas: 20 – 30 minút

Ciele a témy:

- Žiaci pomenujú svetlé a tmavé miesta školy (kde sa cítia dobre, kde nie, čo by chceli zlepšiť a pod.).

Priebeh:

1. Spoločne so žiakmi vymyslíte (alebo vopred pripravte) kritériá hodnotenia vašej školy. Napríklad: zelená farba = kde sa v škole cítíme dobre; červená farba = kde sa cítíme nepríjemne, nie v bezpečí; hnedá farba = miesta, kde sa stretávame so šikanovaním, drogami; žltá farba = miesta, kde by sme chceli niečo zlepšiť...
2. Do vopred pripraveného plánu školy žiaci v skupinách vyfarbia miesta podľa toho, aký význam bol farbám prisúdený. Skupina by sa mala vždy zhodnúť na jednej farbe pre určité miesto.
3. Každá skupina predstaví svoj vyfarbený plán a vysvetlí, prečo zvolila práve také farby.
4. Nasleduje spoločná reflexia a stanovenie ďalších krokov, ako s výsledkami tejto aktivity pracovať (Čo môžeme ako žiacka rada či trieda zmeniť? Čo je pre nás prioritou? Zhodli by sa na rovnakých farbách všetci žiaci v škole? A ako by asi vyzerala mapa učiteľov?).
5. Vytvorené mapy vystavte na nástenke žiackej rady, triedy či na inom viditeľnom mieste.

Poznámky: Aktivita vhodná predovšetkým na zhodnotenie prostredia školy. Zaujímavá aj pre pedagogický zbor.

Pomôcky: mapa školy A3 – A1, farebné fixky

Tónova búdka

Ciele a témy:

Žiaci zostavia búdku na spôsob „vox populi“, do ktorej chodia ostatní žiaci a nahrávajú na kameru či na diktafón svoje názory. Najčastejšie ide o odpovede na otázky, ktoré položia členovia žiackej rady a týkajú sa nejakej témy, ktorú ŽŠR vyhodnotila ako problémovú alebo vhodnú na prieskum. Pre analýzu školy je preto absolútne zásadné naformulovať vhodné otázky, aby výpovede žiakov zmapovali školu práve v tej oblasti, v akej si to žiacka rada vytýčila. Nahrávky potom ŽŠR spracováva a vyhodnocuje.

Správa z testovania v ZŠ Dobronín

(Pravidlá a ich dodržiavanie):

- Búdka zriadená 17 členmi ŽŠR v miestnosti, kde bývala šatňa – vyjadriť sa k otázkam prišlo počas prestávok 9 žiakov z 32.
- Otázky (predpripravené): Ktoré školské pravidlo ti najviac prekáža? Ktoré pravidlo považuješ za rozumné? Teraz môžeš k pravidlám čokoľvek dodať...
- Vznikol dotazník zisťujúci, či žiaci majú vôbec potrebu sa vyjadrovať.
- Vyhodnotenie: Zásadné pravidlá sú v poriadku, žiakom v škole prekážajú skôr drobnosti.

(Z časových dôvodov vykonala učiteľka, dotazník spracovali členovia ŽŠR.)

Vyhodnotenie:

Analytický nástroj nezmapoval príliš dobre problematiku pravidiel. Aj kvôli horšej propagácii ho vyskúšalo len málo žiakov – nebol teda dostatočne efektívny ani atraktívny. Na druhej strane ho môžu úplne sami pripravovať, používať aj vyhodnocovať žiaci, ktorých bavilo s ním pracovať. Riešením by mohla byť väčšia propagácia a atraktivita nástroja ako takého – postaviť naozajstnú búdku, nielen využiť voľnú miestnosť. Takto vlastne závisí len od záujmu a chuti žiakov sa k danej téme vyjadriť, nič iné ich neláka. Možno by bol nástroj efektívnejší, keby bolo na jeho testovanie viac času...

Správa z druhého testovania:

Búdka, ktorú vytvorili rodičia, teraz vyzerala nasledovne: zelená, drevená kabínka s oranžovým závesom, vnútri vybavená mikrofónom, umiestnená v hale školy. Nástroj dobre poslúžil na zistenie názorov detí v škole. Jeho silné stránky: anonymita, časový priestor, príležitosť na vyjadrenie vlastného názoru, nový objekt v škole. Anketa sa týkala otázky: „Akú akciu by si chcel/a, aby sa zorganizovala pre žiakov v našej škole?“. Členovia ŽŠR okomentovali prínosy ankety takto: „Rozhýbal našu činnosť.“, „Uvedomili sme si, čo je dobré ešte vylepšiť.“, „Baví nás vymýšľať témy a spracovávať ich a ďalej sa nimi zaoberať.“, „Sme užitoční.“

Mapa školy

Podstata nástroja:

Žiaci vytvoria mapu školy, ktorá vizuálne pripomína myšlienkovú mapu. V strede je bublina s nápisom „ŠKOLA“ či jej zobrazenie a od nej sa vinú cesty k ďalším bublinám, v ktorých sú pomenované jednotlivé varianty a druhy témy, ktorá je práve v škole skúmaná. Každá trieda potom bubliny vyfarbuje buď na zeleno na znak súhlasu či podpory toho, čo je v bubline uvedené, alebo na červeno ako nesúhlas. Navyše môžu k niektorým bublinám pridať veselého „smajlíka“ ako absolútny súhlas a k iným smutného „smajlíka“ ako absolútny nesúhlas. Členovia rady potom mapu vyhodnotia a podajú správu o mapovaní školy v tej ktorej oblasti.

Správa z testovania na ZŠ a MŠ Raspenava

(Ovplyvňovanie prostredia školy, Samospráva školy a možnosť zapojenia sa, Bezpečné prostredie a čiastočne Kto ma počúva):

- Mapa bola prevzatá od partnerskej školy z Raspenavy, žiaci ŽŠR sa s ňou zoznamovali 30 minút – testovaná bola v dvoch triedach I. stupňa a v dvoch triedach II. stupňa (15 a 25 minút).
- Vyhodnotenie viedli v skupinách členovia ŽŠR, ukázalo sa rozdielne vnímanie žiakov prvého a druhého stupňa.

Vyhodnotenie:

Nástroj sa ukázal ako veľmi zrozumiteľný a názorný – odhalil pozitívne aj negatívne stránky školského života. Pre žiakov je mapa školy atraktívna a pracovať s ňou pre nich nie je ťažké. Prázdne bubliny aj „smajlíkovia“ sa ukázali ako funkční. Z dotazníka nie je príliš poznať zapojenie žiakov do prípravy a organizácie, z čoho možno vyvodiť aj ich budúcu malú účasť pri inej činnosti. Otázkou zostáva, či môžu žiaci prísť s nejakým vlastným vkladom alebo len použijú „dokonalý“ analytický nástroj. A je to zle alebo naopak správne?

Správa z testovania na ZŠ Plaňany:

Prieskum prebiehal pomocou vyfarbovania mapy školy, zisťoval časové možnosti detí a ich preferencie pri spoločných aktivitách. Mapu distribuovali členovia ŽŠR do všetkých tried okrem 1. ročníka. Mapa sa potom vyplňala počas triednických hodín. Silnou stránkou je plošné oslovenie všetkých žiakov a rýchle vyhodnotenie. Každé dieťa dostane priestor na vyjadrenie sa a výsledky sú kvalitné a dobre hodnotiteľné: „Vieme, čo ostatní chcú.“, „Vieme, čo nechcú.“, „Dozvedeli sme sa, kedy na to majú čas.“, „Vieme, čo budeme robiť, keď na to budeme mať čas my.“, „Pri vytváraní dotazníka sme si ujasnili, čo chceme a čo sme schopní zorganizovať – teda aspoň dúfame.“

Správa z druhého testovania na ZŠ a MŠ Raspenava:

Už vytvorenú mapu použili žiaci tak, že vyplnili vlastné bubliny miestami a situáciami zo školského života. Ostatní žiaci potom graficky vyjadrili svoj pocit či postoj k skúmaným javom (pocit bezpečia a nebezpečenstvo v miestach a vzťahoch v škole). Pripravené bubliny vyfarbovali buď červenou farbou (nebezpečenstvo), zelenou farbou (bezpečie), alebo bublinu nechali nevyfarbená (neutrálne). Žiaci mohli k bublinám priradiť jedného kladného a jedného záporného „smajlíka“ a zdôrazniť tak svoj postoj.

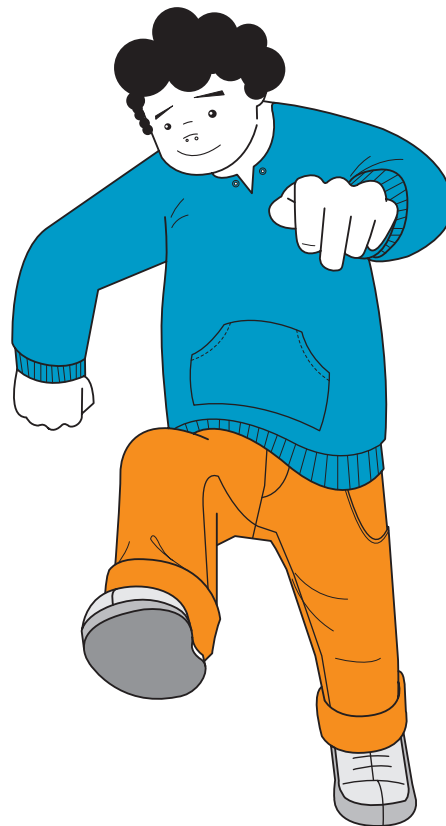
Výstupy:

- a) Negatívne hodnotené miesta v škole: WC, šatne, riaditeľňa.
- b) Pozitívne hodnotené miesta v škole: telocvičňa, chodby, učebne.
- c) Negatívne hodnotené vzťahy v škole s týmito ľuďmi: školník, upratovačky, vedenie školy.
- d) Pozitívne hodnotené vzťahy v škole s týmito ľuďmi: triedni učitelia, spolužiaci, kuchárky.

Pre potreby projektu sme sa rozhodli pracovať iba s negatívne hodnotenými miestami v škole, pretože ide o oblasť, ktorú môžu členovia ŽŠR relatívne rýchlo a jednoducho svojou aktivitou ovplyvniť. Po spoločnom vyhodnotení výsledkov sa členovia ŽŠR rozhodli riešiť situáciu školských WC. Toto miesto bolo najčastejšie označené červenou farbou. Členovia ŽŠR informovali o výsledkoch testovania svojich spolužiakov na triednických hodinách. Výhodou sa ukázali byť tieto skutočnosti: s mapou môžu pracovať žiaci samostatne, do mapovania sa môžu zapojiť aj mladší žiaci a je to dobrá analýza školy, ktorá žiackej rade pomôže vybrať tému projektu.

Správa z druhého testovania FZS Ústí nad Labem, České mládeže:

Vznikol záznamový hárok s bublinami, ktoré predstavujú učebne, chodby a ostatné miesta školy a jej okolia. Pôvodná mapa školy bola príliš rozsiahla, mapovala ako priestory, tak aj osoby (vzťahy). Mapu sme teda zredukovali len na priestory. Výhodou je jednoduchá príprava, časová nenáročnosť, ľahké vyhodnotenie, jasné pomenovanie problému. Členovia rady sa na analýze vyjadrovali takto: „Dúfam, že nám prieskum pomôže k tomu, aby sa naša škola stále zdokonaľovala a deti sa tu cítili príjemne.“, „Prieskum potvrdil to, že sa deti najviac boja na záchodoch, a preto sa budeme snažiť, aby sa nebáli v žiadnych priestoroch školy.“

Fotosituácie

T tejto forme prieskumu predchádza diskusia v školskej rade o typických, charakteristických a problematických prvkoch vybranej témy. Tie potom členovia žiackej rady metaforicky či situačne stvárnia a odfotografujú – vznikne tak galéria fotosituácií, ktorá sa vystaví v škole. Ostatní žiaci školy sa k situáciám vyjadrujú. Opäť je dôležité dobre zvoliť otázku a zachytiť na fotografiách naozaj podstatné prvky danej oblasti analýzy. Žiaci potom výstupy spracujú a podajú o mapovaní správu.

Správa z testovania na ZŠ Masarova, Brno

(Zosmiešňovanie odlišností, Pravidlá a ich dodržiavanie, Ovpplyňovanie prostredia školy, Empatia k odlišnosti, Bezpečné prostredie, Rozpoznanie diskriminácie/šikanovania, Zázitok škatuľkovania, Bezpečné prostredie):

- Počas projektového dňa sa žiaci 9. ročníka po dvoch hodinách príprav (diskusia – výber vhodných miest) vydali po škole a tri hodiny fotili situácie.
- K fotosituáciám žiaci priradili uzavreté otázky s možnosťou doplnenia: Je toto správanie správne? Stretávaš sa s týmto správaním v škole?
- Ostatní žiaci sa na hodinách k nafoteným situáciám anonymne vyjadrovali
- Vyhodnotenie: iba v 9. ročníku, počas českého jazyka, občianskej výchovy (2 hod.) – objavil sa problém s tým, ako situáciu riešiť

Analytický nástroj sa zdá byť veľmi atraktívnym ako pre žiakov, ktorí s ním pracujú, tak aj pre ostatných, ktorí potom pomáhajú s jeho vyhodnocovaním. Jeho veľkou výhodou je plošné zapojenie veľkého množstva žiakov. Je zaujímavé sledovať schopnosť žiakov zachytiť jednotlivé situácie, aj kvalitu snímok. Zostáva otázka, ako fotografie interpretovať – či z nich môžu vziť témy pre nasledujúci projekt. Je vôbec odfotené „to správne“? A ako zaznamenané situácie riešiť? Ťažkosťou môže byť aj akýsi „morálny“ aspekt celého dokumentovania („špehovanie“ zlého správania).

Správa z druhého testovania na ZŠ Masarova, Brno:

Nástroj mapoval nebezpečné miesta v škole. Fotografie vznikli na základe dotazníka, ktorý obsahoval tieto otázky: „Čo by si zrušil?“, „Na koho sa obrátiš, keď potrebuješ pomoc?“, „Kde sa bojíš?“, „Ktoré miesto je nepríjemné?“. Dotazník bol rozdáný na všetkých triednických hodinách. Vyplynuli z neho však iba obľúbené (!) miesta a tie žiaci nafotili. Potom hlasovali, ktoré sa im páčia najviac a ŽŠR po spracovaní konštatovala, že v škole neexistuje žiadne nebezpečné miesto a vyhlásila, ktoré miesta sú v škole tie najobľúbenejšie. Výhodou nástroja bolo prepojenie s triednickými hodinami, zábava pri zhotovovaní fotiek, jednoduché spracovanie (žiaci mohli pracovať samostatne), oslovenie všetkých žiakov a viditeľný výsledok. V čom žiakom analýza pomohla: „Uvedomili sme si, že to s našou školou nie je až také hrozné.“, „Nakoniec sme hľadali, čo je pekné, a nie čo je škaredé.“, „Je zaujímavé, že sa v dotazníku niektoré obľúbené miesta neobjavili, ale my sme na ne v triede prišli, a tak sme ich odfotili tiež.“

Naša škola

Nástroj vhodný na mapovanie a analýzu školy, z ktorého je možné sa odraziť k téme projektu.

Cieľová skupina: žiaci

Počet osôb: 9 – 25

Čas: 30 minút

Ciele a témy:

- Žiaci si premyslia a napíšu, čo sa im v škole páči a nepáči.

Priebeh:

1. Žiaci môžu pracovať buď samostatne, alebo v malých skupinách.
2. Každý si napíše na papier zoznam činností a rôznych spôsobov, ako sa zapájať do života školy (nosiť pomôcky, zalievať kvety, organizovať vianočnú besiedku a pod.).
3. Každý si jednou farbou podčiarkne činnosti, ktoré má rád, ktoré ho bavia a inou farbou tie, ktoré rád nemá (napr. upratovanie školského dvora).
4. Dajte dohromady všetko, čo žiakom napadlo, že by chceli v škole zmeniť a zlepšiť.
5. O nápadoch diskutujte a hľadajte spôsob, akým by šlo požadované zmeny vykonať. (Např. Chceli by sme zmeniť bielu farbu stien v triede. Možné riešenie – spoločne ju premalujeme.)
6. Konkrétne a konštruktívne návrhy, ako zlepšiť školu, zapíšte na tabuľu. Môže nasledovať diskusia o tom, ako by ŽŠR mohla v zlepšovaní školy pomôcť.

Poznámky: Aktivitu môžete začať rovno aj spísaním toho, čo sa žiakom v škole páči a nepáči. Pri veciach, ktoré sa im nepáčia, hľadajte možnosti, ako ich oni sami môžu zmeniť.

Pomôcky: papiere, ceruzky, farbičky

Čo sa nás týka

Jednoduchá pomôcka na vymýšľanie a triedenie nápadov vzhľadom na kompetencie ŽŠR či oblasti záujmu triedy.

Cieľová skupina: žiaci

Počet osôb: 10 – 25

Čas: 20 – 30 minút

Ciele a témy:

- Žiaci vypracujú analýzu tematických okruhov podľa toho, ktoré sú pre ich skupinu vhodné a ktoré, naopak, do ich kompetencií nepatria.
- Žiaci diskutujú o tom, čo je náplňou činnosti ich skupiny.

Priebeh:

1. Žiaci sa rozdelia do skupín s tromi až štyrmi ľuďmi.
2. Každá skupina dostane balíček kartičiek s témami.
3. Skupina sa musí vždy zhodnúť, do akej kategórie určitú kartu zaradí. Kategórie sú: 1. Témy, ktorými by sa ŽŠR či naša trieda mala zaoberať. 2. Témy, ktoré idú úplne mimo našu činnosť. 3. Nie sme si istí.
4. Skupiny postupne predstavujú témy, ktoré podľa nich nepatria do činnosti školskej rady či triedy. Vždy oznámia ostatným aj dôvod, prečo túto tému vyradili. Ostatní môžu oponovať alebo rozhodnutie okomentovať.
5. Rovnakým spôsobom pracujte so skupinou tém, pri ktorých si žiaci nie sú istí a skúste nájsť, kam by mali patriť.
6. V záverečnej diskusii skúste vymedziť hranice práce žiackej rady alebo oblasti záujmu vašej činnosti. „Čo budeme riešiť a čo nie?“

Pomôcky: kartičky s pripravenými témami

Kto? Čo? Dokedy?

Jednoduchou pomôckou pre vašu školskú radu či triedu pri realizácii projektov je prehľadná tabuľka, ktorú si vyvesíte na nástenke. Každý tak uvidí, čím sa kto zaoberá, s kým kto môže spolupracovať, súčasne to každému zvýši jeho dôležitosť, pretože každý má svoju vlastnú zodpovednosť za niečo, a zabudlivci sa môžu kedykoľvek pozrieť, čo vlastne a dokedy majú urobiť. Pri hodnotení a rekapitulácii projektu potom navyše nie je nič jednoduchšie, než nahliadnuť do tohto zoznamu a hneď sa ukáže, čo sme to robili a ako sme pri tom ako skupina, ale aj ako jednotlivci, obstáli.

Kto?	Čo?	Dokedy?

Nočná mora

Preventívna aktivita predovšetkým pre ŽŠR, ktorá môže navrhnúť aj riešenia niektorých problematických situácií.

Cieľová skupina: žiaci, učitelia

Počet osôb: 10 – 25

Čas: 30 minút

Ciele a témy:

- Žiaci sa zamyslia nad problémovými situáciami, ktoré by mohli pri práci školskej rady nastať, a pomenujú ich konštruktívne riešenie.

Priebeh:

1. Utvorte skupiny s tromi až štyrmi členmi.
2. Každá skupina si vylosuje jednu kartičku s problémovou situáciou (pozri nižšie).
3. Po uplynutí časového limitu (cca 10 min.) každá skupina ostatným predstaví riešenie, na ktorom sa zhodla.
4. Nasleduje diskusia o danom riešení, ostatní žiaci navrhujú ďalšie možnosti. Po ich vyčerpaní predstaví svoj problém a riešenie ďalšia skupina.
5. Niektoré riešenia sa môžu stať nástrojom, ako predísť tomu, aby daná situácia vôbec vznikla.

Poznámky: Aktivitu je možné tiež zahrať ako divadlo. Žiaci danú problémovú situáciu aj s nájdeným riešením zahrajú ako scénu. Vhodné aj pre pedagogický zbor na diskusiu o situáciách, ktorých sa učitelia v súvislosti so žiackou radou môžu obávať.

Pomôcky: kartičky s problémovými situáciami

NOČNÁ MORA – problémové situácie pre žiakov

----- ✂
Do žiackej školskej rady boli zvolení len žiaci, ktorí sú veľmi viditeľní a majú najviac kamarátov.

Mnoho členov žiackej rady sa do jej činnosti aktívne nezapája a pri zasadnutiach nič nehovoria.

Naši učitelia sa príliš nezaujímajú o to, čo sa v žiackej školskej rade deje.

Naša žiacka školská rada má veľa dobrých nápadov a projektových plánov, ale nemá na ne žiadne peniaze.

Niektorí spolužiaci sa nám posmievajú a neberú prácu žiackej školskej rady vážne.

Väčšinu našich spolužiakov nezaujíma, čo sa v žiackej školskej rade deje.

Žiackej školskej rade sa doniesla správa, že jeden chlapec zo štvrtého ročníka je šikanovaný.

Žiacka školská rada sa dozvedela, že jeden z jej členov predáva v škole marihuanu.

Pri každom zasadnutí žiackej školskej rady sa zaoberáme rovnakými vecami, ale stále sa nám nedarí nájsť riešenie.

Väčšina žiakov nevie o tom, čo sa v žiackej školskej rade deje a na čo im môže byť dobrá.

NOČNÁ MORA – problémové situácie pre učiteľov

----- ✂
Traja žiaci, ktorí neboli zvolení do ŽŠR, sú z toho veľmi smutní. Jeden sa dokonca kvôli tomu v triede rozplakal.

Mnohým kolegom pripadá ŽŠR ako zbytočná a nechápu, prečo jej vôbec venovať toľko času a energie.

Niektorí kolegovia sa obávajú, že ŽŠR dá žiakom do rúk moc, ktorá im nepatrí. Boja sa, že by ich väčšia participácia žiakov pri chode školy mohla ohroziť.

U niektorých členov ŽŠR je zrejmé, že na zasadnutiach prezentujú svoje vlastné postoje a názory namiesto postoja väčšiny triedy. Zastupujú tak predovšetkým sami seba a nie svoju triedu.

Rodič jedného z členov ŽŠR sa chce s vami stretnúť, lebo má pocit, že účasť v ŽŠR zhorší jeho dieťaťu študijné výsledky.

ŽŠR sa rozhodne zorganizovať protestnú akciu proti jednému učiteľovi, ktorého hodiny žiakov nebavia a majú pocit, že sa nič nenaučia. Chcú ho vymeniť za iného.

Väčšinu členov ŽŠR po čase prestala práca baviť, nemajú už žiadne nápady na zlepšenie školy, na zasadnutia nechodia.

Členovia ŽŠR majú pocit, že väčšinu ich nápadov a projektov vedenie školy zamietne. Strácajú tak motiváciu čokoľvek robiť či vymýšľať.

ŽŠR potrebuje na svoj projekt peniaze, ktoré im však škola nemôže poskytnúť.

Evaluačný dotazník

Preventívna aktivita predovšetkým pre ŽŠR, ktorá môže navrhnúť aj riešenia niektorých problémových situácií.

Cieľová skupina: žiaci, učitelia

Počet osôb: neobmedzený

Čas: 5 minút + vyhodnotenie

Ciele a témy:

- Žiaci zhodnotia prácu ŽŠR.

Priebeh:

1. Žiacka školská rada bude zodpovedná za vytvorenie, vyhodnotenie a zverejnenie výsledkov evaluačnej ankety v škole. Do tímu však môže prizvať aj žiakov, ktorí nie sú jej členmi.
2. Venujte dostatok času vytvoreniu dotazníka. Kým sa do toho pustíte, ujasnite si so žiakmi nasledujúce otázky:
 - Aký typ otázok chceme použiť? Otvorené alebo zatvorené?
 - Pre koho je náš dotazník určený?
 - Čo chceme pomocou dotazníka zistiť?
 - Koľko ľudí potrebujeme osloviť?
 - Môžeme rozdať rovnaký dotazník všetkým, ktorých chceme osloviť?
 - Pre koho a ako bude potrebné dotazník prípadne upraviť?
 - Kto každý by sa mal ku žiackej školskej rade vyjadriť?
3. Dotazníky vyhodnoťte a výsledky zverejnite.

Poznámky: Prehľad možných otázok do evaluačných dotazníkov pre žiakov a učiteľov nájdete na nasledujúcej strane.

Pomôcky: pripravené hodnotiace dotazníky

EVALUAČNÝ DOTAZNÍK – otázky pre žiakov

Prečo si myslíš, že máme v škole ŽŠR?

O akých témach, týkajúcich sa ŽŠR, ste v triede hovorili?

Akým spôsobom sa tvoj osobný názor môže dostať na zasadnutie ŽŠR? Stalo sa to niekedy?

Napíš všetko, na čo si spomenieš, že sa podarilo vďaka ŽŠR v škole zmeniť alebo ovplyvniť?

Akým spôsobom by bolo možné prácu ŽŠR zlepšiť?

EVALUAČNÝ DOTAZNÍK – otázky pre učiteľov

Ako často sa ŽŠR schádza?

Akými témami sa ŽŠR v poslednej dobe zaoberala?

Čo sa v škole vďaka ŽŠR zmenilo?

Akým spôsobom môže byť ŽŠR vám osobne prospešná?

V čom pomáha ŽŠR žiakom?

Čo sa vďaka ŽŠR žiaci naučili?

Akým spôsobom ŽŠR napĺňa prierezovú tému výchova demokratického občana?

Čo by sa dalo v budúcom školskom roku v práci ŽŠR zmeniť/zlepšiť?

Kde hľadať podporu

Vďaka trojročnej intenzívnej spolupráci s CEDU vzniklo v každom kraji ČR konzultačné centrum. Môžete sa naň obrátiť, keď budete hľadať príklady dobrej praxe alebo budete chcieť podniknúť exkurziu s vašou ŽSR. V týchto centrách tiež budú prebiehať vzdelávacie semináre, spoločné stretnutia a supervízie. Aktuálne zmeny v kontaktoch a ponuku služieb nájdete na www.cedu.cz.

Regionálne poradenské centrá:

ZÁKLADNÁ ŠKOLA	KONTAKT	KRAJ
ZŠ Masarova Brno	www.zsmasarova.cz	Jihomoravský
ZŠ a MŠ Dobronín	www.skola-dobronin.cz	Vysočina
ZŠ a MŠ Dolní Žandov	www.zsdolnizandov.unas.cz	Karlovarský
ZŠ Jablonné nad Orlicí	www.zs.jablonneno.cz	Pardubický
ZŠ Janáčkovo náměstí Krnov	www.zsjnkrnov.cz	Moravskoslezský
ZŠ K. V. Raise Lázně Bělohrad	www.zslb.cz	Královéhradecký
ZŠ a MŠ Nedvědova Olomouc	www.zsnedvedova.cz	Olomoucký
ZŠ Plaňany	www.zsplanany.cz	Středočeský
28. ZŠ Plzeň	www.zs28plzen.cz	Plzeňský
ZŠ a MŠ Raspenava	www.skolaraspenava.cz	Liberecký
FZŠ České mládeže Ústí nad Labem	www.zsceskemladeze.cz	Ústecký
ZŠ, MŠ a SŠ pre sluchovo postihnutých Valašské Meziříčí	www.val-mez.cz	Zlínský
ZŠ Volary	www.zsvolary.cz	Jihočeský

Literatúra k téme:

Uvádžeme ešte niekoľko materiálov, o ktorých by ste rozhodne mali vedieť.

Hotový, F. a kol. *POLITEIA - výukové a metodické materiály k průřezovému tématu Výchova demokratického občana*, GEMINI o. s., Praha 2008.

Kjaergaard, E. - Martineniene, R. *Pětkrát hurá demokracii*, Praha: Strom, 1997.

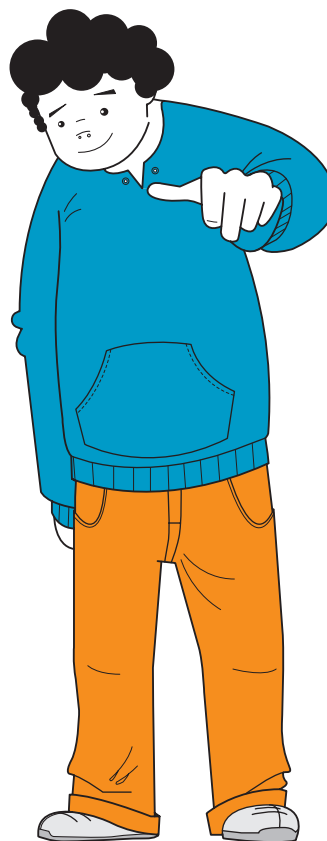
Pol, M. - Rabušicová, M. - Novotný, P. a kol. *Demokracie ve škole*, Brno: Masarykova univerzita, 2006.

Polechová, P. a kol. *Jak se dělá škola pro všechny*, Kladno: Aisis, 2005.

Rozum, F. *Já, občan*, SVOD, 2005.

Schoenebeck, H. *Škola s přívětivou tváří*, Pardubice: Univerzita Pardubice, 2001.

Ďalšie informácie, kontakty, metodické materiály a vzdelávacie semináre nájdete na stránkach www.cedu.cz a www.iuventa.sk.

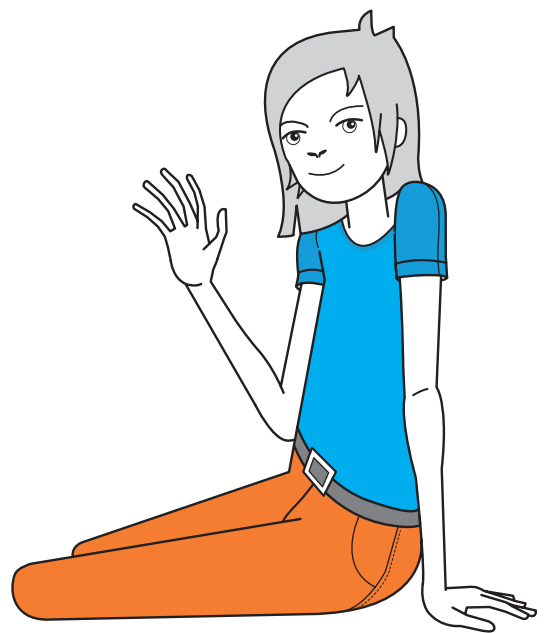
PodĎakovanie

Práca s projektovou metódou je jednou z najefektívnejších techník pri práci so žiackou školskou radou či triednym kolektívom. VĎaka pôsobeniu lektorov CEDU na rôznych školách a predovšetkým vĎaka viacročnej spolupráci so základnými školami po celej ČR môžeme povedať, že je technikou aj mnohokrát využívanou. Táto príručka vám ponúka overenú verziu projektovej metódy, ktorá je šitá na mieru práve žiackym školským radám a triednym kolektívom.

Ďalšie metodické materiály a informácie o školeniach v téme vedenia žiackych školských rád nájdete na internetových stránkach IUVENTY – Slovenského inštitútu mládeže www.iuventa.sk ako aj Centra pro demokratické učení www.cedu.cz.

Nielen za testovanie tejto metodiky, perfektnú a profesionálnu spoluprácu Ďakujeme všetkým našim partnerským školám:

ZŠ Masarova Brno (Ivo Zálešák, Hana Polláková, Martina Kadlčková)
ZŠ a MŠ Dobronín (Ivo Mikulášek, Dagmar Mikulášková, Ilona Sochorová-Kotačková)
ZŠ a MŠ Dolná Žandov (Ivana Weinzettlová, Vlasta Hrbková, Miroslava Fictumová)
ZŠ Jablonné nad Orlicí (Simona Mikysková, Robert Ježek, Markéta Dostálová)
ZŠ Krnov (Karel Handlíř, Hana Wiedemanová, Marcela Rychtová)
ZŠ KV Raise Lázně Bělohrad (Jaroslav Jirásko, Martina Mühlová, Miroslava Brychtová)
ZŠ a MŠ Nedvědovho Olomouc (Gerd Dimmroth, Lenka Waclawiková, Lenka Dimrothová)
ZŠ Plaňany (Martin Šmahel, Zuzana Hanyková, Lucie Skalová)
28. ZŠ Plzeň (Pavla Jedličková, Jana Horešovská, Jana Vacátková)
ZŠ a MŠ Raspenava (Petr Chvojka, petr Kozlovský, Libuše Gondkovská)
FZŠ České mládeže Ústí nad Labem (Vlasta Rytířová, Petra Holasová, Věra Němcová)
MŠ, ZŠ a SŠ pre sluchovo postihnutých Valašské Meziříčí (Antonín Liebel, Jaroslava Vrchovská, Ivana Jarmerová)
ZŠ Volary (Petr Horálek, Kateřina Jandejsková, Iva Čierna)

Žiacke projekty

Ako robiť projekty tak, aby ich žiaci realizovali samostatne

© CEDU - Centrum pro demokratické učení, o. p. s., Praha, www.cedu.cz, 2012

Hlavný autor:

Tomáš Hazlbauer

Kolektív autorov:

Kamila Petrovská, Filip Hotový

Spolupracovali:

Eliška Bucvanová, Petr Bureš, Martina Cizlerová, Jan Froněk, Karel Karafiát, Jaroslav Novák

Testovali na základných školách:

Učítelia z partnerských škôl, uvedení v Podakovaní.

Grafická úprava:

Anežka Martínková

Slovenské vydanie:

© IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže, Bratislava, www.iuventa.sk, 2021

Preklad a redakčné úpravy:

Petra Baranová, Martin Gič, Peter Lenčo, Anna Sádovská

Grafická úprava:

Rastislav Biznár

1. vydanie

ISBN 978-80-8072-186-2 (tlačená verzia)

ISBN 978-80-8072-187-9 (elektronická verzia)

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Slovenský inštitút mládeže

IUVENTA